

Blaž Torkar

DOI: 10.2478/cmc-2024-0033

RECENZIJA

O ČEŠKOSLOVAŠKI IN ČEŠKI VOJAŠKI STRATEGIJI

Stanislav Polnar, Vývoj a proměny československého strategického myšlení. Brno: Univerzita obrany, 2023. ISBN 978-80-7582-293-2.

Knjiga češkega podpolkovnika dr. Stanislava Polnarja z naslovom Vývoj a proměny československého strategického myšlení (Razvoj in preobrazba češkoslovaškega strateškega razmišljanja), ki je leta 2023 izšla pri založbi Obrambne univerze v Brnu, se osredotoča na vprašanje češkoslovaškega strateškega razmišljanja, ki je tesno povezano z obstojem češkoslovaške države med letoma 1918 in 1992. Vprašanje obrambe Češkoslovaške je bilo vedno povezano z njeno diplomatsko, politično, pravno in družbeno zgodovino. Polnar strateško razmišljanje razume kot iskanje potrebnih rešitev za izbiro optimalne različice obrambe Češkoslovaške, od začetka obstoja države po prvi svetovni vojni do današnje Republike Češke. Ta proces je vključeval širok nabor orodij, med katera spadajo diplomacija, izbira določenega vojaškega sistema, vojno načrtovanje, zakonodaja in podpora vojaškega sektorja s strani nacionalnega gospodarstva. Pri tem je imela nenadomestljivo vlogo vojaška znanost, ki je vedno korenito vplivala na pripravo oboroženih sil na prihodnji konflikt. Omenjena dejstva so tvorila razmeroma raznolik nabor orodij za določanje konkretne oblike vojaških in obrambnih ukrepov.

Polnarjeva monografija je interdisciplinarna, saj povezuje teorijo vojaške veščine, vojaško zgodovino in klasično zgodovino pisje. Posebej izpostavlja vprašanje geopolitičnega položaja in geografskega obsega češkoslovaške države. Češkoslovaška je ležala v Srednji Evropi, kjer so se in se še vedno prekrivajo interesi velesil. Zaradi svoje lege, oblike ter omejenega gospodarskega ter demografskega potenciala ni nikoli mogla razmišljati o ekspanzivni ali celo agresivni zunanji politiki. Polnar v monografiji poudarja, da je bila Nemčija v preteklosti glavna varnostna grožnja za Češkoslovaško in da je bila nemška grožnja iz političnih in propagandnih razlogov pogosto namenoma napihnjena. To je bila deloma posledica tujih (francoskih,

britanskih in sovjetskih) vplivov, ki so delno oblikovali ali popolnoma nadomestili domače strateške premisleke.

Pomemben mejnik v češkoslovaškem strateškem razmišljanju je zaznamovala hladna vojna in obstoj jedrske grožnje. Od petdesetih let 20. stoletja sta se bili češkoslovaška vojaška doktrina in strategija prisiljeni poistovetiti s sovjetskimi zamislimi o totalni jedrski vojni, ki bi po mnenju Moskve dokončno razrešila politična nasprotja med kapitalističnimi in komunističnimi državami. Izjemni dosežki češkoslovaške vojaške znanosti, ki so dosegli vrhunec s praško pomladjo leta 1968, so izhajali prav iz potrebe po iskanju učinkovitih alternativ takšni obliki vojne. Polnar posebej izpostavi Memorandum 68, v katerem je del češkoslovaške vojaške inteligence iskal nove različice češkoslovaške varnostne politike, ki bi zagotovile, da Češkoslovaška zaradi grozečega jedrskega uničenja ne bi izginila iz zemljevida Evrope.

Polnar nazadnje izpostavi, da se je Češka v devetdesetih letih začela spogledovati s Severnoatlantskim zavezništvom kot edini dolgoročni funkcionalni garanciji za češko nacionalno varnost. Vstop Češke v NATO 12. marca 1999 je torej mogoče razumeti kot politično realističen in pragmatičen korak za zagotavljanje obrambe države, vendar ne kot rešitev, ki bi bila v vseh pogledih stabilna ali popolnoma nespremenljiva. Poleg tega obstoj samo enega prevladujočega vojaško-političnega bloka v Evropi povzroča določeno neravnovesje v odnosih med državami stare celine, hkrati pa sta od preloma tisočletja opazna počasen prenos politične, vojaške in gospodarske moči iz evroatlantskega v azijski prostor ter postopen prehod v večpolarno organiziranost evropskega in svetovnega varnostnega sistema. Jedro češkoslovaškega in češkega strateškega razmišljanja je mogoče videti v iskanju določene oblike nevtralnosti, ob spoštovanju mednarodnih obveznosti in regionalne varnostne zasidranosti.

e-mail: blaz.torkar@guest.um.si

ORCID: 0009-0007-1166-8283

Dr. Blaž Torkar je docent in predavatelj sodobne evropske zgodovine na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in vojaške zgodovine na Katedri za obramboslovje Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani. Je direktor Urada Vlade Republike Slovenije za varovanje tajnih podatkov. Njegove raziskovalne teme so zgodovina obveščevalnih služb, jugoslovanska odporniška gibanja, zavezniki in Jugoslavija med drugo svetovno vojno, Jugoslovanska ljudska armada in teritorialna obramba in slovenska osamosvojitvena vojna leta 1991.

Blaž Torkar, PhD, is an assistant professor, and lectures contemporary European History on the Department of History, Faculty of Arts, University of Maribor and military history on the Department of Defence Studies, Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana. He is a director of the Slovenian Government Office for the Protection of Classified Information. His research areas include the history of intelligence services, Yugoslav resistance movements, the Allies and Yugoslavia during the Second World War, the Yugoslav People's Army and Territorial Defense, and the Slovenian War of Independence in 1991.

e-mail: blaz.torkar@guest.um.si

ORCID: 0009-0007-1166-8283

* Prispevki, objavljeni v Sodobnih vojaških izzivih, niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov.

* Articles published in the Contemporary Military Challenges do not reflect the official viewpoint of the Slovenian Armed Forces nor the bodies in which the authors of articles are employed.